

Statistiske Anmeldelser.

Norsk Forbrugsstatistik. — Danske Snedkerarbejdere. —
Kongeriget Ungarns Statistiske Bureau.

Af

Marcus Rubin.

Hvad vi spiser i Norge og hvad der spises i Paris.
Af Amund Helland. Tillæg til »Statsøkonomisk Tidsskrift«.
Kristiania 1896.

Afhandlingens ene Del, den, der drejer sig om »hvad vi spiser i Norge«, er af meget betydelig Interesse. Anm. kender af tidligere egne Undersøgelser af lignende Art, hvor vanskeligt det er at komme til nogenlunde Klarhed over de herhen hørende Forhold, og hvormange Detajlundersøgelser der i saa Henseende maa foretages. Adskillige saadanne Enkeltstudier forelægger Prof. Helland Læserne, og han naaer derfor paa sin Vej at faa meddelt mange vigtige Data til Belysning af Norges Produktions-, Omsætnings- og Forbrugsforhold.

Resultatet af Forfatterens Beregninger er, at man i Norge indtager Næringsmidler pr. Hoved til en samlet Mængde af 497 kg. aarlig. Hertil kommer Mælk 158 Liter, Vin, Øl og Brændevin, tilsammen 20 Liter. Iøjnefaldende er det overordentlig store Forbrug af

Brød og Kornvarer (228,6 kg.) og af Kartoffler (144 kg.). Om Kornforbruget skriver Forf.: »Forbruget af Mel-spiser hos os i Form af Grød er jo meget betydeligt, og Brød sammen med Kaffe udgør paa mange Steder Beboernes væsentligste Ernæring«. Af Kød beregnes et Forbrug af 25 kg., desuden særlig Hestekød $\frac{1}{2}$ kg., Fjerkræ og Vildt 0,7 kg., af Flæsk 11,1 kg. og af Fisk 18,6 kg. — Vanskelighederne ved at faa en paa-lidelig Forbrugsstatistik synes næsten at have været størst overfor Fiskeforbruget, ihvorvel Norge baade har en Fiskefangst- og en Fiskehandelsstatistik, men da den sidstes Exporttal overstiger den førstes Fangst-tal, vil det ses, at nogen særdeles Vejledning kan Fangststatistiken ikke give, saa at Forf. besværligt har maattet søge Forholdet belyst ad vidt forskellige Veje.

Forf. kommer gennem en Opgørelse af de indtagne Næringsmidlers Bestanddele til den Slutning, at i Norge lever ogsaa den tarvelige Mand, Arbejderen i Land og By, af gennemsnitlig tilstrækkelig solide Næringsmidler, og det viser sig jo ogsaa at være en kraftig, virksom og arbejdsdygtig Befolkning, Norge har. Men han bebrejder Husmoderen paa Landet, at hun saa lidt forstaar at tilberede Maden velsmagende, ikke heller at udnytte Fødemidlerne paa rette Maade, og han mener, at hvis Husmødrene fik Undervisning i at gøre den tarvelige Mad indbydende, vilde mangan en Snaps, der nu anvendes for at faa »harsk Flæsk og Grød med Melklumper i« til at glide ned, blive sparet.

Enhver, der interesserer sig for det stærkt aktuelle Konsumspørgsmaal, vil kunne hente Oplysning af dette Skrift. En ikke ganske ringe Litteratur foreligger der alt i denne Retning, om end de fleste moderne Under-

søgelse kun vedrøre enkelte Samfundsklassers (Arbejds-klassens) Forbrug, Undersøgelser, der med Rette ere opbyggede paa Individualstatistik. (Herhjemme f. Ex. Dr. Sørensens Skrifter; fra Udlandet kan som det sidste større Arbejde i denne Retning nævnes den Publikation, »Altmeister« Engel, efter mange Aars Forarbejder, har paabegyndt i »Bulletin de l'Institut international de Statistique«). Paa den anden Side har ogsaa en Undersøgelse som den foreliggende om et helt Folks Forbrug Ærinde forskellige Steder hen og er i og for sig et saare fortjenstligt Arbejde. Men højst kuriøs er Forfatterens Ide at sammenligne Forbruget i Norge med Forbruget i Paris.

Selve de parisiske Forbrugstal staa jo uden stor Vanskelighed til Raadighed for enhver, der sysler med disse Spørgsmaal, det kan altsaa ikke være for at bringe nye Oplysninger frem, Forf. har taget Paris med i Undersøgelsen. Og hvad Sammenligningen iøvrigt angaar, er den temmelig meget hen i Vejret. Til en statistisk Sammenligning hører, som bekendt, at man saameget som muligt isolerer Sammenligningsleddene og ikke kører alt sammen i et Uføre. Men dette er netop Tilfældet her. Paris' Forbrug maa adskille sig meget fra Norges, fordi Paris' Befolkning er en udelukkende og stærkt udpræget Bybefolkning, Norges væsentligst en Landbefolkning, Klima og Landsprodukter ere saare forskellige, Arbejdet er af forskellig Art, den sociale Lagdeling yderst divergerende, Vaner og Traditioner uens. Interessant kan det være at sammenligne Forbruget hos Bønder i Provence med Forbruget hos Bønder i Ardennerne og disses Forbrug med Bøndernes i Hedemarken. Derigennem vil man faa

noget at vide om Mængde og Art af Landbefolkningens Forbrug i forskellige Egne af Europa. Eller at sammenligne Forbruget hos Havnearbejderen i Marseille med Bryggesjoverens i Bergen. Eller endelig Droskekuskens i Paris med Boulevardierens sammesteds. Men en Sammenligning som den foreliggende, uden alle Distinktioner, er ofte mere vildledende end vejledende.

Sammenligningen udstrækker sig endog til, hvad Varerne koste. Ganske vist gør Forf. selv opmærksom paa Oktrojens Betydning, men nogen Reduktion finder dog ikke Sted. Man naaer alt i alt til det Resultat, at overfor et Forbrug af Levnedsmidler i Norge og til norske Priser af for 115,2 Kr. aarlig pr. Hoved, har man i Paris, efter Pariserpriser, et Forbrug pr. Hoved af for 504,6 Kr. aarlig. Regner man en norsk Familie til gennemsnitlig 4,4 Personer, svarer altsaa en hel norsk Familjes Udgifter til Næringsmidler af alle Slags til en enkelt Parisers.

Dog, hvis man i Paris udelod dens Hundredetusinder af Fremmede med disses, i Forhold til den indfødte Befolknings Forbrug, enorme Konsum af Vin, Krydderier, Æg, Kød, Grøntsager, Chokolade o. lgn., vilde man sikkert faa væsentlig reducerede Tal. Og i det hele er en Forbrugsberegning for en hel Stats- eller Bybefolkning vel af megen Betydning til Beregninger og Overvejelser vedkommende hele Befolkningens økonomiske Ballance eller for Fiscus, Handelen, Produktionen etc., men ikke til Gennemsnitsundersøgelser af den Enkeltes Ernæring. Paris f. Ex. er en By med et ligefrem etnografisk Musæum af Kapitalister foruden de indfødte Millionærer, i tæt Naboskab med et

stort Proletariat. Husson, som Forf. selv citerer, har ogsaa et beregnet Forbrug af Brød og Kornvarer pr. Hoved i Paris af ca. 160 kg. aarlig, men han har tillige kalkuleret den parisiske Arbejderbefolknings Forbrug pr. Hoved til ca. 240 kg. Hvilken Forskel gør det da ikke i Ernæringsspørgsmaalet, om man overfor det norske Forbrug paa 230 kg. opstiller den ene Halvdel af Pariserbefolkningens Forbrug med 240 kg. eller den andens med 80 kg. (hvad der jo tilsammen vilde give Gennemsnittet 160 kg.). Hvor kan man tale om, at Normanden bruger 44 pCt. flere Kornvarer end Byboeren, Pariseren, naar den menige Mand i Paris maaske endog bruger mere end den »gennemsnitlige« Normand!

Eller Kød. Det norske Folks Forbrug af Kød og Flæsk ansættes til 44 kg., Pariserens til 77. Men for hele Frankrig beregnes Forbruget af disse Varer til 33 kg., og i Byer som f. Ex. Roubaix, med kun noget over 100,000 Indb., uden Verdenspræg og uden Fremmedbesøg etc., er Forbruget 47 kg., altsaa svarende til det norske. — Naturligvis ere de parisiske Gennemsnitstal endnu mere urimelige til Belysning af den gennemsnitlige »Ernæring«, naar man kommer til Varer som Fjerkræ, Vildt, Kakao o. s. v.*).

Forf. opgør selv, hvordan en voksen Mand i Norge kan faa den strængt nødvendige daglige Kost for 14,2 Ø., men at en behagelig borgerlig Næring (ingenlunde luxuriøs) koster 156 Ø. eller elleve Gange

*) Det hele Forbrug af Næringsmidler i Paris anslaa Forf. til henvend 1700 Million frcs. aarlig. I Kejsrerugen i September d. A. har man beregnet, at der af Fremmede, alene til Spise og Drikke, forbrugtes for 100 Million frcs.

saa meget. Hvilken Rolle vil det da ikke spille i Norge, i Paris og ethvert andet Sted, hvordan Fordeelingen er imellem dem, der bruger 14 Øre, og dem, der bruger 156 Øre pr. Dag til Mad og Drikke! Hvis i to Husstande paa tilsammen 11 Personer enhver bruger 14,2 Ø., i to andre ligesaa store en eneste Logerende bruger 156 Ø., alle de andre 14,2 Ø., da faar de to sidstnævnte Husstande et gennemsnitlig omtrent dobbelt saa stort Forbrug som de to førstnævnte! Navnlig overfor en Befolknings Indtægter, Udgifter og lignende Poster vil overordentlig hyppigt faa store Tal opveje store Mængder af de smaa, og her maa Varsohmheden derfor være dobbelt.

Selvfølgelig kan man angive, hvilket uhyre Vinforbrug Paris har, medens Norge i Forhold hertil har et forsvindende, eller hvor stor Modsætningen er imellem Anvendelsen af Kartofler og Grøntsager de to Steder o. s. fr. Men en Sammenligning i det enkelte, med en Opløsning af Fødemidlernes Ernæringsværdi pr. Hoved det ene og det andet Sted, er næppe paa sin Plads.

Men om det end saaledes forekommer Anm., at den Del af Prof. Hellands Arbejde, der vedkommer Paris, er altfor kapriciøs, maa det endnu engang fremhæves, at der, efter Anmelderens Skøn, for Norges Vedkommende foreligger et særdeles indgaaende og instruktivt Arbejde, der bør virke ansporende for lignende Undersøgelser, ikke i Norge alene.

Statistik over Løn- og Arbejdsforhold i Snedkerfaget i Byerne i Danmark. For Aaret 1893. København 1896.

Arbejdernes »Snedkerforbund« har udgivet en dansk Snedkerstatistik med ovenstaaende Titel. Forbundet har i sin Tid udsendt et Skema til hver enkelt Snedkersvend med en 30 Spørgsmaal, i det væsentlige omfattende Alder, gift eller ugift Stand, Antal Børn at forsørge, Arten af Snedkeri, Arbejdssted (Hjem, Værksted), Arbejdstid, Spisetid, Aarsindtægt, Dagløn, Time-løn, Akkordfortjeneste, Bidrag til Aarsindtægten ved Hustrus og Børns Arbejde eller ved eget Bierhverv, Antal Arbejdsgivere i Løbet af Aaret, Arbejdsløshed, Husleje, Sygeforsikring.

Af 3,200 Skemaer indkom 1,226 besvarede, af disse atter endel kun delvis. Aldersfordelingen afgiver næppe noget paalideligt Resultat. Hvad man i Forvejen kunde vide, at de yngre snarere besvarede Skemaet end de ældre, har bekræftet sig; der er — sammenlignet med iøvrigt kendte Forhold om Aldersfordelingen blandt Fagarbejderne — et altfor stort Antal under 55 Aar, et urimeligt lille Antal over 55 Aar. Beretningens Antagelse, at Fordelingen er i Overensstemmelse med Virkeligheden, holder sikkert ikke Stik. Men den er ikke tendentiøs i den Forstand, at den bidrager til at forringe den gennemsnitlige Arbejdsløn — Arbejderne ere naturligvis mest tilbøjelige til at henpege paa lav Arbejdsløn —, da jo snarere det modsatte maa blive Tilfældet.

Fordelingen mellem Gifte og Ugifte var: 36 pCt. Ugifte, 61 pCt. Gifte og 3 pCt. Enkemænd. En Opgørelse, jeg har foretaget paa Grundlag af Tabelværk til Københavns Statistik Nr. 10, viser for Snedker-

medhjælpere over 18 Aar i København 1890: 31, 65 og 4 pCt. henholdsvis for Ugifte, Gifte og Enkemænd. Overensstemmelsen er altsaa saa nogenlunde, især da, efter foranstaaende, de Ugiftes Tal maa være større i Beretningen end i Virkeligheden. — Antal af »Børn at forsørge« er et saa svævende Begreb, at det vanskeligt lader sig kontrollere med anden Statistik over Børn pr. Ægteskab. Tallene synes noget store, men lade sig dog forklare.

Aarsindtægten er, delt i fire Klasser, med runde Tal: 10 pCt. under 600 Kr. og 30 pCt. i hver af Klasserne 600—800, 800 · 1,000 og over 1,000 Kr. Den gennemsnitlige Aarsindtægt for alle er henved 900 Kr. Hertil lidt Extraintægt fra Hustru, Børn og ved eget Bierhverv. Opgivelserne for Arbejdslønnen ved de enkelte Snedkerarter i København stemme godt med Oplysningerne i »Arbejdslønnen i København i Aaret 1892«. Den samlede Aarsindtægt for Model-snedkere i København er dog i nærværende Skrift (Pg. 42) ved en Regnefejl opgivet adskilligt for lavt. Antal af Dage uden Beskæftigelse er opgivet fra 818 Svende. Disse oplyse for 1893:

Arbejdsløshed	28,316 Dage, v:	62,5 pCt.
Sygdom	7,601 —	- 16,8 —
Striker og Lock-out	1,507 —	- 3,3 —
Mangel paa Materialier . . .	496 —	- 1,1 —
Andre Aarsager (Sygdom i Hjemmet, Flytning etc.) .	7,381 —	- 16,3 —
	<hr/>	
	45,301 —	- 100,0 —

De 28,316 Arbejdsløshedsdage i snævrere Forstand giver 35 Dages eller 6 Ugers Arbejdsløshed pr. Arbejder. Samtlige 45,301 Dage giver 55 Dage pr.

Arbejder. En noget nøjere Opgørelse viser, at 13 Arbejdere havde hver over 200 Dage uden Beskæftigelse — sligt maa dog fremkomme ved Undtagelsesforhold, maaske delvis egen Skyld, og de burde vel rettest været udeladte ved Gennemsnitsberegningerne — en Fjerdedel af de Svende, der have givet Oplysninger, synes at have haft liden eller ingen egentlig Arbejdsløshed. Men Grupperingen er paa hele dette Omraade for summarisk.

Huslejen var for 725 Familiefædre:

Under 100 Kr.	78	o:	10,8	pCt.
100—150	—	227	·	31,3 —
150—200	—	256	·	35,3 —
200—250	—	104	·	14,3 —
o. 250	—	60	·	8,3

En Deling mellem Forholdene i København og Købstæderne havde her været paa sin Plads. — Ligesom der er Aarsindtægter op til 1800 Kr., er der Huslejer op til 400 Kr., men begge Dele er selvfølgelig Undtagelser.

Oplysninger følge derefter om Sygeforhold og Sygeforsikring, dernæst komme almindelige økonomiske Betragtninger. Beregninger ere ogsaa foretagne med Hensyn til Dagløn og Akkordarbejde, Arbejdstid o. s. fr.

Indledningen til Beretningen er noget for kortfattet og, teknisk set, noget ufyldestgørende; i statistisk Henseende mangler de agitatoriske Betragtninger Interesse. Men som Helhed bør det uden Forbehold udtales, at der i selve den kortfattede Indledning er nedlagt et meget betydeligt Arbejde, at Bearbejdelsen har stillet sig til Formaal at referere objektivt, at det meddelte Detailmateriale gør Indtryk af fuld

Sandfærdighed fra de Arbejderes Side, der have udfyldt Skemaerne, og at det indeholder et Stof, der, især i Forhold til den Fattigdom, der hersker paa dette Omraade, er baade omfattende og lærerigt.

Den Fortsættelse, der stilles i Udsigt, maa derfor imødeses med Interesse, og tilsvarende Fagundersøgelser ville være af ikke ringe Betydning for vor sociale Statistik.

Geschichte und Organisation der amtlichen Statistik in Ungarn. Von Gustav Bokor. Budapest 1896.

Dette Skrift, forfattet (paa ungarsk) af en af Medarbejderne i det ungarske statistiske Bureau, er udgivet, ogsaa i tysk Oversættelse, af Bureauet, med et Forord af dettes Chef, Jekelfalussy. Anledningen er Bureauets 25 Aars Jubilæum og Ungarns 1000-aarige Jubilæum. Skriftet indeholder i sine sidste Afsnit, der omhandle de seneste Aars Reforme navnlig paa Befolknings-, Handels- og Retsstatistikens Omraader, en Del af Interesse for almindelig administrativ Statistik, og man erfarer, hvad der tilsidst er opnaaet, da den dygtige og energiske statistiske Ledelse nu har faaet Støtte hos de øverste Myndigheder. Da meget har maattet opbygges omtrent fra nyt af, har man ogsaa ligesaa godt kunnet vælge de bedst foreliggende og andetsteds prøvede nye Metoder, som tage gamle Former i Brug. For Befolkningsstatistikens Vedkommende har tilmed de i den seneste Tid indførte tvungne Civilregistreringer muliggjort et helt rationelt Grundlag for Statistiken vedrørende Befolkningens Bevægelse. Hvad der imidlertid naturligvis ikke i en Haandevending kan ændres, er den ret store Ukyndighed og Uvilje hos Lokaløvrighederne og den

menige Befolkning rundt om i Landet. Mange gode Bestræbelser kan strande paa disse Skær.

Men medens saaledes de sidste Afsnit i det væsentlige kun har Interesse for den, der theoretisk eller praktisk beskæftiger sig med administrativ Statistik, har Bogens første Halvdel almindelig Interesse. Den viser de uhyre Vanskeligheder, ungarsk Statistik har haft at kæmpe med. Først i den Metternichske Periode, da Intet af Interesse maatte offentliggøres; saa i Reaktions tiden efter Oprøret, da Ungarn gjerne vilde have sin egen Statistik, men Østrig saa lidt paa dette som paa andre Omraader vilde tillade Autonomi — saalænge »Fremmedherredømmet« hvilede over Ungarn, bemærker Skriftet, kunde heller ikke dets Statistik udfolde sig —; endelig i det første Decennium efter 1866, paa Grund af Statens kroniske Finansnød. I den sidstnævnte Periode indskrænkedes Budgetterne til det mindst mulige, Bureauet maatte flytte om fra Sted til Sted — 10 forskellige Steder i Hovedstaden har det ungarske statistiske Bureau i den sidste Menne skealder resideret; nu bygges der et eget Hus for det —, og der var Tider, hvor man var nær ved at standse hele Virksomheden. Hvad man bemærker sig ved denne Fremstilling er det svidende Nag til Østrig, der endnu i et officielt Skrift fra 1896 saa stærkt giver sig Luft — Bogen bliver derved et ikke uvigtigt historisk og aktuelt politisk Aktstykke —, og dernæst Beklagelserne over den Tiggergang, den officielle Statistik indtil for nylig har maattet gaa for at faa de nødvendige materielle og Retsmidler til at gennemføre sine Opgaver. Med Hensyn til den politiske Side er det ogsaa kendeligt, hvor varsomt den kroatiske officielle

Statistik maa behandles; det gælder jo om at fastholde, dels at Kroatien er et Søsterland, dels at det dog udgør en Del af den ungarske Krone.

To smaa Erindringer fra en Udflygt til Østrig-Ungarn i Aaret 1894 falde mig i denne Sammenhæng ind. Ved et privat Gæstebud i det fineste Hotel i Budapest havde vi knapt taget den første Skefuld Suppe i Munden, da min Nabo, en bekendt Universitetsprofessor fra Wien, ret højt sagde til mig: »Læg Mærke til Forskellen mellem den Mad, De fik i Wien, og den asiatiske Mad, der bydes Dem her«. — En Uges Tid efter vare vi endel Indbudne paa Besøg i Agram, Kroatiens Hovedstad. Modtagne af Byraadet ved Morgentoget, der kom direkte fra Budapest, førtes vi hen til Hovedtorvet, hvor Borgmesterens første Ord, idet han pegede paa Jellachichstatuen, lød saaledes: »Voilà, messieurs, le ban Jellachich qui a battu les Hongrois en quarante huit«.

Den ungarske officielle Statistik er endnu ikke fuldstændig frigjort fra den østrigske (f. Ex. paa Jærnbanestatistikens Omraade), hvad den klager over, og den har sikkert Fremtidskampe at bestaa med den kroatisk-slavoniske. Sligt har naturligvis meget store Misligheder. Men det Gode opnaaes der dog, at det ansporer Konkurrencen og tvinger, som ved saamange lignende Forhold under nationale og Statsrivninger, hvert Land til at gøre det bedste ud af sin Virksomhed for at hævde Stillingen saa længe og saa meget som muligt.
